

De 'dominamus' zit op een doosje dominostenen. Links het bakje waarin ze werd weggevoerd, het potje rechts bewaart haar darmen.

FOTO JÖRGEN CARIS, TROUW

De mus is middelmatig in het kwadraat, maar heeft wel een tentoonstelling gekregen.

door Bert van Panhuis

Zelfs dr. Jac. P. Thijssse, Nederlands bekendste natuurbeoogder, is niet onfeilbaar geweest in zijn ecologische zorg. Neem nu die opmerking in zijn befaamde 'Het Vogeljaar van 1903': „Er zijn anders een heleboel mensen, die het niet spijten zou, als de mussenbevolking opeens tot de helft gereduceerd werd, en ik vrees, dat wij hun dat niet kwalijk mogen nemen.”

De mening van Thijssse staat prominent aangeplakt op de wanden van 'De Grote Huismus Tentoonstelling' in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Net als die anonieme reactie – via www.dodemus.nl – op het omleggen van de Dominamus: „Hou toch op met dat gezeik over die mus en ga een boom knuffelen.”

Die mus, die voor het welslagen van een dominostenenwereldrecord wreed het leven moest laten, mag dan het pronkstuk zijn, haar dood was niet de aanleiding voor het organiseren van de expositie. Die werd twee jaar geleden al gevonden. Toen kwam de huismus als 'gevoelig' op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Dat betekende dat het aantal sterk afneemt. De merel is nu in aantal de belangrijkste in de broedschap. Een opmerkelijke ontwikkeling, want nog geen eeuw geleden stond de huismus als 'plaag' op de zwarte lijst.

Wat is het aan de (huis)mus dat hem zo alledaags en zo Nederlands maakt als brood met kaas? In 'Mus', het begeleidend boek bij de expositie, probeert Midas Dekkers er een antwoord op te geven. Het is een soort middelmatigheid in het kwadraat: de mus is een gemiddelde vogel en onder de mussen maakt niet het sterkste of grootste exemplaar

de meeste kans een zware storm te doorstaan, maar de doorsneemus. De Jan-met-de-Petmus zogezegd.

In de Bijbel komen – buiten de spijswetten in de vijf boeken van Mozes – niet zoveel vogels voor. De mus duikt enkele malen op en is dan dikwijls het toonbeeld van het geringe, het gering geachte. 'Zelfs' de mus vindt een huis, meldt psalm 84. En in het Tweede Testament stelt Jezus vast: „Wat kosten twee mussen? Zo goed als niets.”

Het mensdom, zeker de Nederlandse tak, heeft aan de andere kant ook een liefdevolle relatie met het beestje. Nog niet zo hecht als met hond, kat of hamster, maar het woord 'huismus' komt natuurlijk niet uit de lucht vallen. En die andere betekenis – van iemand die niet tussen de muren van haar of zijn huis is weg te branden – sluit ook heel beeldend aan bij het dagelijkse leven.

Maar, zoals de aanleiding tot de tentoonstelling al laat zien, de mus zit in de gevarenzone. In Nederland althans. En daar zijn wij met z'n allen schuldig aan, wij met onze gammaschuttingsen, onze grindtegels, onze eenvormige woonwijken en onze hang naar orde en netheid. Ja, inderdaad, we zijn te netjes geworden. En daarom is, bijvoorbeeld, de mus volledig verdwenen uit de Rotterdamse Lijnbaan.

Kees Heij, biogiceleraar in de Maasstad en erkend de enige echte mussenspecialist van Nederland, heeft onderzoek gedaan naar de musstand in Rotterdam, en de resultaten liegen er niet om. Een op de tentoonstelling hangende kaart staat vol met rode bolletjes, klein en groot, die de afname van het aantal mussen weergeven. Niet alleen de Lijnbaan springt er uit, ook in Hillegersberg is er een afname van 98 procent. En het Oude Noorden doet

Allemaal liggen ze met de buikjes en de snaveltjes omhoog

het met een procent minder niet veel beter. Een troost biedt een ervaring uit de voormalige DDR. Daar werden tussen 1953 en 1957 1,7 miljoen huismussen verdeeld. Binnen drie jaar vlogen er weer even zoveel rond.

De huismus mag de Nederlandse mens dan heel vertrouwd zijn, niet al de benamingen kunnen als 'liefkozend' worden gekwalificeerd. Want wat te denken van 'huisschijter', 'strontpikker', 'straatjongen'? Van 'hoesmoes' of 'huuskloot'? En wat mag 'grestketje', 'reeuwteeuw' of 'huwkrits' wel betekenen? Het klinkt niet welluidend. Al de bena-

mingen voor de huismus staan op een van de muren van de expositieruimte vermeld. Dichters hebben zich ook over het diertje ontfermd, van Guido Gezelle tot Kees Stip, van Jan Hanlo tot Judith Herzberg.

In rijen zijn de mussen uitgesteld in Rotterdam, van de Europese huismus tot de Soedanese. Die laatste is nog kleiner uitgevallen dan zijn soortgenoten. Allemaal liggen ze met de buikjes en de snaveltjes omhoog, de pootjes bij elkaar gebonden. Alleen de grote Noorse huismus – uitgeleend vanuit Tromsø – blijkt je op zijn zij liggend aan. Niet allemaal zijn ze uitgevoerd in de kleuren grijs en bruin. De bruinrug-goudmus uit het noorden van Afrika is voorzien van een mooie gele borst en de Arabische goudmus doet niet voor haar onder. Er zijn mussen met kleurafwijkingen, zoals een albino, en een met een doorgegroeide snavel die oogt als een roofvogel.

Iedere filatelist heeft wel een of meer postzegels in zijn verzameling met een huismus, want vogels zijn een geliefd object. Alleen Amerika doet niet mee. De allereerste stamt uit 1972 en komt van het postzegelstaatje San Marino. Eigenlijk is het de Italiaanse mus die er op staat. Nummer laatst, voorlopig, komt uit Spanje (februari 2006) in de vorm van een postzegelboekje. Overigens is er maar één bankbiljet met een huismus bekend, een Deens biljet van 20 kronen.

Tal van kunstenaars hebben de huismus vastgelegd, in olieverf en acryl, aquarel en potlood, maar ook in cement. Natuurlijk ontbreken de tekeningen van Peter Vos niet; ruim honderd observaties heeft hij uitgewerkt. En nog is het beestje voor hem een raadsel, laat hij in de catalogus weten: „Mijn tekening is mijn definitie van de mus, maar snappen doe ik het nog steeds niet.”

Tal van kunstenaars hebben de mus vastgelegd. Mevrouw Müller deed het met de borduurnaald.

De mus die een cricketbal tegen haar kop kreeg

In een speciale *Wall of Fame* hebben de samenstellers een aantal befaamde huismussen een plaats gegeven. Uit eigen land is dat natuurlijk de Dominamus, die vorig jaar zo tragisch haar leven liet omdat zij spelbreker was bij de wereldrecordpoging dominostenen plaatsen. Maar ook de oudste opgezette Nederlandse huismus ligt er. Zij is 160 jaar oud en gewoonlijk heeft zij een plek bij Naturalis in Leiden.

Uit het buitenland is er de Australische Freedom Sparrow, een piepjonge huismus die in 1981 vanuit Los Angeles met het vliegtuig Sydney bereikte en vervolgens in handen van de Australische douane

viel, die korte metten maakt met uitheemse planten en dieren. De oudst bewaarde Amerikaanse huismus komt uit een groepje mussen dat in 1853 in New York werd losgelaten en snel heel Noord-Amerika koloniseerde.

Uiteraard heeft de Marylebone Cricket Club in Londen haar mooiste trofee tijdelijk afgestaan. Op 3 juli 1936 gooide Jehangir Khan uit naam van Cambridge met zijn bal een mus uit de lucht van Lord's cricketveld. Het beestje was morsdood. De mus werd niet stiekem weggemoffeld maar opgezet, met bal en al. Zeventig jaar later staat hij nog steeds als topstuk in Lord's cricketmuseum.

Er is maar één bankbiljet met een huismus bekend. Het is een Deens biljet van 20 kronen.

Natuurhistorisch Museum

'De Grote Mus Tentoonstelling – natuur en cultuur van *Passer domesticus*' loopt t/m 13 mei 2007. Het Natuurhistorisch Museum Rotterdam ligt aan de Westzeedijk 345 in het Museumpark. De openingstijden zijn: di-za 10-17u en zo 11-17u. Tel: 010-4364222. Meer info op www.nmr.nl De catalogus 'Mus – Natuur en cultuur van de huismus', met bijdragen van onder meer Midas

Dekkers, Kees Heij en Peter Vos, is aan de museumbalie te koop voor € 17,95. De uitgever is Tiron in Baarn. ISBN 90 5210 657 6. Voor kinderen vanaf 4 jaar is er 'Mus', een prentenboek geïllustreerd door Irene Goede en geschreven door Hans Post en Kees Heij, en bij het museum verkrijgbaar. De prijs is € 13,95. Het is een uitgave van Lemniscaat in Rotterdam. ISBN 90 5637 863 5.